

ผู้หญิงกับงานศิลปะ:

กัจจกร สุนพงษ์ศรี (มาตุภูมิรายสัปดาห์ 6-12 มีนาคม พ.ศ. 2535 หน้า 28-29)

ผู้หญิงกับงานศิลปะ ย่อมมีความแนบแน่นแยกออกจากกันไม่ได้ ทั้งในด้านเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำชูสนับสนุน และเป็นผู้สร้างสรรค์โดยตรง

ในด้านการเป็นผู้สนับสนุนผู้อุปถัมภ์ศิลปะนั้น สามารถกล่าวได้เลยว่า คงเดกเช่นเดียวกับวงการศาสนา หากขาดเสียซึ่งผู้หญิงแล้วคงยังยืนอยู่ด้วยยาก ซึ่งในประวัติศาสตร์ศิลปะได้จารึกนามของผู้หญิงทั้งที่เกี่ยวข้องกับการอุปถัมภ์โดยตรงกับทางอ้อมนั้นมีอยู่มากมาย ดังเราได้ยินชื่อของ มาตามปอมปาด้ว ผู้เลอโฉมแห่งราชสำนักบูร์บองของฝรั่งเศส พระนางแคทเธอรีน มหาราชินีแห่งรัสเซีย เบ็กกี กุกเกินไฮม์ ของสหรัฐอเมริกา และไม้อินไกลคือ สมเด็จพระเทพฯ ของไทยเรา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้ทุ่มเทให้แก่งการสร้างสรรค์ศิลปกรรมอย่างไม่หยุดยั้ง

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในประวัติศาสตร์ศิลปะอีกนั้นแหละ มีการจารึกชื่อของผู้หญิงไว้ในฐานะของ “ศิลปิน” ใช้น้อยมาก ไม่เคยมีจิตรกรหรือประติมากรเอกที่เป็นผู้หญิงเลย

คงเป็นเรื่องยืดยาวถ้าจะทำการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงว่า ทำไมถึงเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้น แต่นั่นเป็นเพียงอดีตที่ผ่านมา

เป็นอดีตแห่งความมืดมนในแทบทุกด้านของสตรี ซึ่งมันอาจเกิดขึ้นจากการกักขัง หนองเหนียวด้วยพันธนาการของจารีตประเพณี กฎเกณฑ์ข้อบังคับทางสังคม ชิดจำกัดในด้านกายวิภาคหรือจากภรรยาที่อันไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างสรรค์ให้เป็นที่ขึ้นเป็นอันที่สำคัญได้

หลังจากผ่านพ้นยุคสมัยแห่งการข่มขืนอันยาวนานหลายพันปี เมื่อร้อยกว่าปีที่ผ่านมานี้เองผู้หญิงของสังคมชาวตะวันตกได้สลัดพันธนาการจำนวนมากออกไป พวกเขาได้ลุกขึ้นมายืนเคียงข้างกับผู้ชาย ทำงานสร้างสรรค์ทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่ผู้ชายกระทำ คิดในทุกสิ่งทุกแบบเท่าที่บุรุษเพคะคิด

นับจากปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา หน้าบ้านทึบในประวัติศาสตร์ศิลปะของวงการจิตรกรรมและประติมากรรมจึงปรากฏนามของผู้หญิงที่มีผลงานมี “ระดับ” เข้าทำเนียบอย่างสง่างาม เช่น โมริโซ, แมรีคัสซาตต์, ซูซาน วาลาดง, แคธี่ โคลวิตซ์, บาร์บารา เฮฟเวิร์ธ, อลิซาเบธ ฟริงค์, จอร์เจีย โอคิลฟ์, เฮเลน ฟรันเกนเธเลอร์, แมรี มาร์ติน, มาริซอล, หลุย เนเวลสัน, คุณย่าโมเสส และอื่นๆ อีกจำนวนมาก

ในขณะที่สตรีชาวตะวันตกได้ประสบกับความสำเร็จในฐานะศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปกรรมอย่างเต็มภาคภูมิตั้งแต่ร้อยกว่าปีเป็นต้นมา หญิงไทยก็ใช้น้อยหน้าในด้านความสามารถ แตกต่างกันอย่างตรงที่ระยะเวลา เพราะพวกเขาเพิ่มแสดงศักยภาพออกมาอย่างเต็มที่ไม่กี่สิบปีมานี้เอง ผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี เช่น คุณมีเชียม ยิบอินซอย, คุณลาวัญญ์ อุปอินทร์, คุณศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ และอื่นๆ อีกหลายคนด้วยกัน และหนึ่งในศิลปินหญิงผู้มีชื่อเสียงเหล่านี้ย่อมต้องมีเธอ

กัญญา เจริญศุภกุล คือผู้ที่เรากำลังจะกล่าวถึง

ในท่ามกลางความผันผวนทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และศิลปวัฒนธรรม กระแสแห่งการเรียกร้องสิทธิต่างๆ นานาของสตรีเกิดขึ้นอย่างหนาแน่น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านนิติศาสตร์ ปัญหาที่ขัดแย้งมรณะเพศในหน้าที่การงาน ปัญหาโสเภณี ปัญหาซึ่งบางปัญหาเต็มไปด้วยเหตุและผล มีความชอบธรรม บางปัญหาก็เป็นปัญหาโลกแตกที่ยุ่งยากต่อการแก้ไข ซึ่งสร้างความอดทนรอเอาไว้ให้แก่บุรุษเพศยิ่งนัก

คุณกัญญาเองก็เป็นผู้หนึ่งที่ถูกขืนยันทัดเช่นเดียวกัน แต่วิธีการต่อสู้ของเธอเป็นวิธีที่หญิงไทยอีกหลายล้านคนกระทำอยู่

นั่นคือ การให้ผลงานเป็นสักขีพยานแห่งความสำคัญของพวกเธอ

รวงข้าวที่สุกเหลืองอร่ามไปทั่วท้องทุ่งในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ส่วนใหญ่ล้วนเกิดจากฝีมือของผู้หญิง ผลผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมทั้งเล็กและใหญ่ล้วนผ่านการผลิตของสตรีเพศไม่น้อย

อาคารบ้านเรือนตึกระฟ้าสูงเสียดเมฆ ผู้หญิงได้มีส่วนอย่างสำคัญให้มันปรากฏขึ้นมา

มิโยต้องกล่าวถึงภารกิจแห่งความเป็น “แม่” ซึ่งเป็นงานสร้างสรรค์สำคัญชั้นเยี่ยมยอดของมนุษยชาติที่เหล่าสตรีเป็นผู้ผูกขาดรับหน้าที่โดยตรง

ในห้องทำงานเกี่ยวกับศิลปะภาพพิมพ์เล็กๆ ในคณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร คือแหล่งสร้างสรรค์งานของคุณกัญญา เธอเป็นอาจารย์อยู่ที่นั่น

เธอทำหน้าที่ทั้งการสร้างสรรค์ สร้างบุคคลให้พร้อมที่จะเป็นศิลปิน และสร้างสรรค์งานที่ให้ตนเองเป็นศิลปินไปพร้อมกัน

เรามาศึกษางานของเธอในประการหลังกันดีกว่าว่า คุณกัญญาวิธีการอย่างไรจึงจะได้ชื่อว่าอยู่ในฐานะของ “ศิลปิน”

ก็รู้ๆ กันอยู่ว่า การให้เป็นที่ยอมรับความเป็น “ศิลปิน” ของเมืองไทยเรานั้นมีอยู่ด้วยกันสามวิธีใหญ่ๆ ด้วยกัน

วิธีแรก เป็นวิธีเปิดเผย โดยเปิดเผยตนเองให้มากที่สุด ระดมใช้สรรพศาสตร์การประชาสัมพันธ์ให้สัมฤทธิ์ผลที่สุดเท่าที่จะทำได้ นับตั้งแต่การสร้างพฤติกรรมให้แปลกแหวกแนว วิธีการพูดการจะต้องหาจุดเด่น การแต่งกายควรมีการออกแบบให้เหมือนกับเครื่องแบบประจำกาย ประจำตระกูล การวางมาดควรให้เป็นที่ประทับใจผู้พบเห็น วิธีนี้อาจเรียกว่าเป็นวิธีที่ประชาชนยอมรับ ที่ยอมรับเพราะเคยได้ยินได้รู้พฤติกรรมแปลกๆ เหล่านั้น ซึ่งก็มีไม่น้อยที่การยอมรับฐานะ “ศิลปิน” โดยไม่เคยเห็นผลงานเลย

วิธีที่สองคือซุ่มเงียบ ไม่ค่อยนิยมเปิดเผยตนเองต่อสาธารณชนนัก เป็นที่รู้จักและยอมรับกันในหมู่ผู้รู้ ผู้สนใจในศิลปะ มีการยอมรับในวงแคบแต่ทรงไว้ซึ่งความสำคัญ

วิธีที่สามคือเปิดเผยอย่างลุ่มลึก กล่าวคือให้ผลงานแสดงต่อมหาชนเป็นเรื่องนำ เรื่องส่วนตัวเป็นเรื่องรอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มหาชนที่รู้จัก หมูผู้รู้ผู้รักศิลปะก็มักคุ้นและยอมรับนับถือ

คุณกัญญาได้เลือกใช้ชีวิตประเภทที่สองและสามตามลำดับ จากวิธีที่สองคือศึกษาและค้นคว้าอย่างหนัก ทั้งในและต่างประเทศ จากนั้นเธอได้ใช้วิธีการที่สามโดยมีการแสดงทั้งคนเดียวและกลุ่มบ่อยครั้ง

โดยสภาพการศึกษาและผลงาน คุณกัญญาทำงานเกี่ยวกับศิลปะภาพพิมพ์และจิตรกรรมควบคู่กันไป ซึ่งงานทั้งสองชนิดต่างก็เอื้ออำนวยซึ่งกันและกันอย่างดี

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เธอทำงานอย่างหนักและมีผลงานสู่สายตาสาธารณชนอยู่ไม่ขาดสาย นับตั้งแต่การแสดงภาพพิมพ์หิน-จิตรกรรม, ชุด ดอกไม้ : หิน : ฤดูกาล และชุด ความบันดาลใจจากญี่ปุ่น ซึ่งพอประมวลการแสดงออกและกระบวนการของเธอได้ว่าเป็นไปตามแนวทางลัทธิสำแดงพลังอารมณ์แนวนามธรรม กล่าวคือไม่เสนอภาพที่ดูรู้เรื่องราวอะไรเป็นอะไร หากแต่ต้องการให้ดูแล้วรู้สึกถึงอะไรมากกว่า

ถึงแม้ท่วงทีในการเสนอได้เป็นไปตามแนวทางของลัทธินามธรรมแบบสำแดงพลังอารมณ์หรือปล่อยอารมณ์จินตนาการให้ไหลเลื่อนไปแบบไร้การจงใจ ตั้งใจและควบคุมอารมณ์อย่างเข้มงวด ทุกสิ่งทุกอย่างในภาพเกิดขึ้นราวกับบังเอิญ คาดไม่ถึง ไม่ตั้งใจ และไร้เจตนาก็ตาม ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นง่ายนัก

คนเก่งมักบังเอิญสร้างงานดีๆ ได้อยู่เสมอ

คนไม่เก่งมักบังเอิญสร้างงานดีๆ ได้น้อย

นี่คือข้อเท็จจริง

รอยหมึกหยด ร่องรอยพู่กันที่วาดตัวตัวอย่างรวดเร็ว รอยต่างดวงซิมซาบของสี เส้นที่ขีดขีดราวกับเกิดขึ้นอย่างไร้จุดเป้าหมาย แท้จริงแล้วมันผสมผสานกันระหว่างรสนิยม, ความรู้สึก, จินตภาพ และการควบคุมที่คล้ายกับไม่ควบคุมผสมผสานปนเปกันอยู่

นี่แหละที่เขาเรียกว่าฝีมือ

ความงามในโลกถ้าแยกแยะอย่างหยาบๆ ก็อาจแบ่งเป็นสองแบบคือ งามแบบผู้หญิงและงามแบบผู้ชาย หรือเราอาจเรียกตามแบบพวกแฟชั่นเครื่องแต่งกายก็ได้ว่า งานแบบบูติกกับงานแบบเฮฟวี่ก็ได้ดูง่ายดี

ภาพรวมทั้งสองชนิดให้ความงามเหมือนกัน แต่แนวโน้มที่กระทบและส่งผลต่อความรู้สึกแตกต่างกัน งามแบบผู้หญิงน่าจะหมายถึงความอ่อนหวานละมุนระจุกระจิก น่ารักน่าทะนุถนอม และให้ความรื่นอภิมรย์สบายตา เป็นต้น ส่วนงามแบบชายนั้นหมายถึงความแข็งขันโอ้อ่า หัวทนาย แกร่งกล้าและรุนแรง

งานของคุณกัญญาเท่าที่ผ่านมา แม้จะมีความงามแบบชายผสมผสานอยู่บ้าง แต่ก็ถูกปกคลุมด้วยความงามแบบหญิงโดยแท้ ซึ่งเรื่องนี้เรามากพบเห็นกันอยู่เสมอในงานศิลปะ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวกับเรื่องเพศของศิลปินด้วยซ้ำไป ว่าชายต้องทำงานให้งามแบบชาย หรือหญิงต้องงามแบบหญิง อาจสลับสับเปลี่ยนกันได้

ธรรมชาติคือแหล่งดลใจในการสร้างงานของคุณกัญญาเช่นเดียวกับศิลปินน้อยใหญ่ในไทยนิยมทำกัน ทั้งนี้ทั้งนั้นคงเป็นเพราะพื้นฐานอิทธิพลท้องถิ่น ศาสนา และอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดทัศนคติต่อชีวิต ต่อสังคม และโลกที่สั่งสมและสะสมมาหลายชั่วอายุคน มันไม่ใช่งานที่ง่ายนักที่จะสลัดมันทิ้งไป ซึ่งก็ไม่จำเป็นต้องทำเช่นนั้นด้วย

ตลอดหลายปีที่ผ่านมา งานของคุณกัญญาได้บอกให้เราเห็นว่าเธอกำลังคิดอะไร ทำอะไร และกำลังจะเดินทางไปสู่จุดเป้าหมายอะไร มันเหมือนอนุทินที่บอกบ่งว่าร่องรอยแห่งการเดินทางของความคิดและการทำงานของของคนคนหนึ่งได้จารึกสิ่งไรไว้บ้าง

ความเอื้ออาทร หลงใหล และการเข้าถึงแก่นแท้อันเป็นสาระของธรรมชาติ นั่นคือสิ่งที่งานของคุณกัญญาบอกให้เราทราบ เธอทำก่อนที่จะกระแสนแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของไทยกำลังกระที่มกันในปัจจุบัน

ปรัชญาตะวันออกได้บ่งชี้ว่ามนุษย์กับธรรมชาติต้องเป็นหนึ่งเดียวกัน

ในผลงานชุดใหม่ที่เธอกำลังจะเสนอ ณ DESIGN LINE GALLERY (เลขที่ 769 ระหว่างสุขุมวิท 41-43 กรุงเทพมหานคร โทร. 0-2258-7276) ในวันที่ 3-31 มีนาคม 2535 เธอได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบางประการออกมา มโนทัศน์ที่มีต่อความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติยังคงแสดงความเป็นเอกอยู่ดั้งเดิม หากแต่กลวิธีกระบวนการสร้างและการสำแดงพลังอารมณ์ได้เคลื่อนตัวไปสู่การสร้างงานแบบใหม่โดยให้เกิดมิติขึ้นมากกว่าเดิม ด้วยการนำใช้กลวิธีของประติมากรรมนูนสูงและนูนต่ำเข้ามาช่วย แต่เธอไม่ได้ทำแบบประติมากรกระทำกัน เธอขจัดมวลปริมาตรอันทับตันออกด้วยการใช้กระดาษที่พิมพ์ด้วยสีสันอันงดงามเข้าทดแทน แต่ยังคงปล่อยให้แสงและเงาจับต้องบนภาพ ให้เงาและแสงเคลื่อนคล้อยเปลี่ยนแปลงภาพตามกาลเวลาอยู่อย่างไม่หยุดนิ่ง

กระบวนการสร้างของคุณกัญญาได้หันมาสนใจใช้วัสดุสื่อประสมมากขึ้น มีการจัดวางทั้งในแบบปกติสามัญคือภาพแขวนบนฝาผนัง ไปสู่การวางราบกับพื้น และอื่นๆ เธอให้ความสนใจในการยับย่นของกระดาษที่เกิดขึ้นราวกับบังเอิญ แต่เป็นการบังเอิญที่ถูกควบคุมให้เกิดความงามอย่างคาดไม่ถึง

การสำแดงพลังอารมณ์ที่ค่อนข้างมีการควบคุมพอประมาณ ความละเอียดละเมียดละไมแบบหญิงยังคงปรากฏอย่างชัดเจน เธอได้นำความงามที่ผู้ชมมองเห็นและรู้สึกมาใช้ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล ซึ่งผมคิดว่าเราท่านที่รักและสนใจงานศิลปะที่มีการค้นคว้าและค้นคิด มีการเตรียมงานอย่างดียิ่งมีระบบ ไม่ควรที่จะพลาดโอกาสชมตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ในขณะที่เวลานี้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเรื่องของการเมืองมาเกี่ยวข้องอยู่มาก คุณกัญญาได้เสนอผลงานชุดใหม่ขึ้นมาเป็นการสะท้อนถึงมโนทัศน์ของเธอ ความต้องการที่จะบอกกล่าวบางอย่างต่อมหาชน ต่อสังคม และต่อโลก ด้วยภาพที่ผู้ชมมีโอกาสไข่มโนภาพและจินตภาพของตนเองอย่างเสรี ปราศจากผลประโยชน์ที่ต้องไขว่คว้าหรือปกป้องหวงแหนหากนำไปสู่สภาวะแห่งความไม่เห็นแก่ตัว

นั่นคือ หล่อจิตวิญญาณให้เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ซึ่งคุณกัญญาได้นำบางสิ่งบางอย่างมาเสนอ

A WOMAN AND HER ART

Kamjorn Soonphongsri (*Matuphum Weekly* - issue # 2713/59 6-12 March 1992)

Women and art are virtually inseparable whether they are patrons or artists.

As patrons, like in the religious circle and its activities, without them the arts would probably find it difficult to survive. History is filled with names of women art patrons who were both direct and indirect benefactors. We have heard of the beautiful **Madame Pompadour** of the royal French Court of Bourbon, the **Russian Czarina Katherine**, **Peggy Guggenheim of The USA**, and **Princess Maha Chakri Sirindhorn** of Thailand, to name but a few, who have continually given support to the arts.

As artists however, there have been very few names of women recorded in the history of art, and absolutely none whatsoever as a master painter or sculptor.

It would involve a lot of work to look into the reasons why that was so, but suffice to say that that was in the past - the dark past in almost every aspect concerning women due to oppression and traditional convention while physiological limitations and social roles did not provide opportunities for them to create anything of major importance.

After a long period of oppression over thousands of years, it has been only just more than a century that western women began to liberate themselves and stood up to claim their place alongside men: - doing things men do and thinking the way men think.

From the end of the 19th century onwards, names of women painters and sculptors who have created outstanding works began to appear in the pages of history. **Morisot, Mary Cassatt, Suzanne Valadon, Kathe Kollwitz, Barbara Hepworth, Elisabeth Frink, Georgia O'Keefe, Helen Frankenthaler, Mary Martin, Marisol, Louise Nevelson, Grandma Moses**, are some among many others.

While women in the west have proudly enjoyed their success as artists for more than a century, Thai women have not been inferior in their abilities. The difference however is that **they** have only begun to show their potential in just over the past several decades. Names such as **Misiem Yipintsoi, Lawan Upa-in, Sriwan Jenhathakarnkij** and many others are not unfamiliar to

the public, and one whose name is always amongst these prominent women artists is **Kanya Charoensupkul**. Amidst instability in the country's political, economics, art and cultural situations, the outcry for women's rights continues to forge ahead. Legislations, equal rights, prostitution, are among the major issues in which some are justified arguments and some not, some are complex and some are simply infuriating for the men.

Kanya is also one of those who have stood up. Her means are like millions of other Thai women, and that is to let her work become proof of her worth. The golden rice fields that we see in the many parts of the country for example, are the works of women. Products large and small that come out of factories have also passed through their working hands. Not only that, but they also have their roles in the construction of houses, buildings and skyscrapers in addition to the most significant role for humankind that they have monopolized as "mothers".

A small office at the Faculty of Painting Sculpture and Graphic Art's print studio, where she teaches, is the place where she also creates her works. There she takes part in turning out people to become artists as well as turning out her own work that makes herself an artist.

Let us take a look at the latter role. What does she do to get herself known as an **"artist"** As is commonly known, there are three major ways to be acknowledged as an **"artist"** in Thailand.

128 First is exposure. That is to have as much exposure as possible. Use all the most effective publicity stunts possible such as behaving in an outrageous manner, talk ostentatiously with certain flair, wear distinctive clothes like a signature or family hallmark and create an air of sophistication, for example. These are the things that people are ready to accept when identifying a person as an artist because they are familiar with this kind of behavior, and many so-called artists have been regarded as such without the public having even seen their works.

The second is to keep a low profile. Avoid spotlights and publicity, be known and accepted in the art circle, but must also have a strong influence.

The third is to be subtly exposed. That is to let the works be exposed to the public first and foremost while personal eccentricities are secondary. In other words, the public is aware and the art lovers admire, accept and respect.

Kanya has chosen the second and third means respectively. According to the second means, she studied and researched diligently within and outside the country. Then by way of the third, she had her works displayed in her own solo exhibitions as well as in joint exhibitions with other artists.

In her studies and also her works, Kanya is preoccupied with both printmaking and painting which as it turns out, complement each other rather well.

During the past decade she worked very hard and had her works exposed regularly beginning with the lithographic-painting series *Flowers: Stones: Seasons* and the series with Japanese influence which are considered to be in the style of abstract expressionism. In other words the works cannot be readily understood or read in terms of recognizable visual objects but are intended more towards expressing her feelings and sentiments.

Although the manner of presentation follows along the line of abstractionist doctrine by making it appear to be a spontaneous expression of feelings and not consciously executed or planned in any way, this is not a simple task or something that can happen easily.

In fact a talented person would almost always and invariably produce quality work whereas an untalented person would invariably produce very little quality work.

The drops of ink, the abrupt brushstrokes, the paint stains, the scratch marks that appear as if they were unintentional, are in fact the result of a combination of taste, feeling, imagination and control all integrated together yet seem as if unplanned.

That is what is called talent.

All the beauty in this world can be identified broadly into 2 types: feminine beauty and masculine beauty. To put it simply in a more fashionable way: - the boutique style and the rugged style. They are both beautiful, but each has a different impact on our feelings and senses. Feminine beauty suggests sweet, gentle, adorable, tender and pleasant-on-the-eyes type of feeling while masculine beauty suggests braveness, power, and brutal strength.

Although there are traces of masculine beauty in Kanya's works, they however have been overshadowed by feminine beauty. This is common in many works of art and has nothing to do with the artist being male or female under the notion that male artists must produce art with masculine beauty, and female artists must produce art with feminine beauty. It is also reversible.

Like many big and small artists in Thailand, nature is Kanya's main source of inspiration. This is perhaps due to local influence, religious beliefs and other factors that affect one's attitude towards life, society and worldview, which have been passed down for many generations. They cannot be shed easily and there is no need to do so.

Over the many years, Kanya has made it known to us what was on her mind, what she was doing and in what direction she was heading. These have been like little accounts on the journey of her thoughts and works.

Her compassion, concern, obsession and getting to the core essence of nature are messages that Kanya's works convey to us. She expressed her concern even before environ-

mental conservation awareness became the current trend in Thailand.

Eastern philosophy has clearly pointed out that man and nature must be as one.

In her latest work to be exhibited at Design Line Gallery in Bangkok from 3 - 31 March 1992 we will see several changes that have taken place. Her respect for nature is still apparent and major to her work but the technique, creative process and projection of emotions have shifted to using a new medium along with adding high and low relief sculptural dimensions. Her reliefs however are not like that of sculptors. She overcame the sense of heavy massive sculpted volumes by using colorful papers while at the same time allowing light to play on the surfaces as shadows move according to the different times of the day.

Kanya has turned her interest towards the use of mixed media and relies on both conventional installation techniques such as hanging her works on the wall, as well as placing them on the floor. She gives importance to the creases and wrinkles in the paper that seem to occur unintentionally but have unexpected yet controlled beauty.

This expression of feelings that is controlled just enough to the right extent still quite clearly contains certain feminine subtleties. She has effectively made use of the perception of beauty through women's eyes and feelings in her works which all of us with rational mind and are interested in art should not miss seeing at the said venue.

At the time when politics enters in to everything, Kanya has expressed her opinions publicly through images that the viewers can freely interpret using their imaginations without having to defend their own interests but so as to lead to a state of selflessness and become spiritually at one with nature.

Translator : Asst. Prof. Den Wasiksiri